

[Undervisningsministeren.]

Jeg tillader mig desuden for det høje ting at fremsætte forslag til lov om centre for højere uddannelser og Københavns universitets placering.

Folketinget har i de senere års samlinger haft anledning til at drøfte de højere uddannelsers udbygning, og det er herunder blevet klarlagt, hvor kompliceret og problemfyldt dette emne er.

For hver gang folketinget har drøftet de højere uddannelser, har der dog kunnet lægges mere materiale frem, som kunne styrke det grundlag, beslutningerne måtte træffes på. Sidste år blev folketinget således i stand til at vedtage loven af 31. maj 1968 om universiteternes udbygning, der lagde en økonomisk ramme på 1¼ milliard kr. for udbygningen af universiteterne i København, Odense og Århus i tiden indtil 1. april 1976.

Siden er der kommet yderligere materiale frem, som gør det muligt at tage fat på at løse spørgsmålet om, hvor Københavns universitet bør placeres, og hvor de kommende nye universitetscentre skal ligge.

Dette materiale er ganske vist endnu ikke så klart og utvetydigt, at regeringen på nuværende tidspunkt har fundet det forsvarligt at stille helt konkrete forslag om, hvor Københavns universitets langsigtede udbygning skal foregå, og hvor et universitetscenter i den sydlige del af Jylland skal ligge.

På den anden side mener jeg, at det foreliggende materiale er så omfattende, at det er rimeligt nu at inddrage folketinget i de afsluttende overvejelser om Københavns universitets og det sydjyske centers placering. Jeg vil gerne i den forbindelse give tilsagn om, at de oplysninger, som måtte mangle, for at beslutningerne kan træffes, vil blive fremskaffet med fornøden hurtighed i det omfang, det overhovedet er muligt.

Problemerne omkring Københavns universitet har to sider. Den ene er spørgsmålet om, hvilken kapacitet Københavns universitet skal udbygges til på længere sigt. Den anden side drejer sig om universitetets geografiske placering.

Hvad det første spørgsmål angår, så er det regeringens opfattelse, at væksten i Københavns universitets studentertal må bringes til ophør. Det er i dag sandsynligt,

at Københavns universitet, hvis væksten ikke bringes til ophør, omkring 1980 vil have 40.000 studerende, og selv om dette universitet også i fremtiden bør være landets mest specialiserede og alsidige universitet — Danmark har ikke menneskelige og økonomiske ressourcer til mere end ét universitet af denne altomfattende karakter — så vil dette niveau også kunne opretholdes med et væsentlig mindre studentertal. Tillader man Københavns universitet at udvikle sig til et universitet med et varigt studentertal på ca. 40.000, vil man skabe en række administrative og kommunikationsmæssige problemer, som vil influere på universitetsmiljøet i en uheldig retning.

Der er allerede fra planlægningsrådet peget på, at en aflastning af Københavns universitet først og fremmest vil kunne opnås ved oprettelse af et universitetscenter ved Roskilde. Regeringen er enig i dette synspunkt, og foreslår, at man snarest muligt går i gang med opbygningen af et center ved Roskilde, som kan gøre det muligt at stabilisere Københavns universitets studentertal på 20.-25.000 i fremtiden. Der findes allerede i anordning af 5. maj 1967 om adgangen til at studere og tage eksaminer ved universiteterne bestemmelser, som vil muliggøre en fordeling af studerende mellem Københavns universitet og et universitetscenter ved Roskilde. Man vil muligvis spørge, hvorfor aflastningen af Københavns universitet ikke lige så godt kan ske ved straks at gå i gang med opbygningen af et af de foreslåede centre i Jylland. Hertil vil jeg svare, at forudsætningerne for en hurtig opbygning af et jysk center, der effektivt kan aflaste Københavns universitet ved i løbet af 10-15 år at have kapacitet til ca. 15.000 studerende, ikke er til stede. Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, vil et universitetscenter ved Roskilde — navnlig i opbygningsperioden — kunne støtte sig på alle de ressourcer, som findes i Københavnsområdet i form af andre højere uddannelsesinstitutioner, videnskabelige institutter, biblioteker, museer og arkiver og en koncentration af akademisk uddannet arbejdskraft. Hertil kommer, at 70 pct. af Københavns universitets studenter i dagens situation stammer fra Nordøstsjælland.

[Undervisningsministeren.]

Man kan beklage, at landets ressourcer er så ulige fordelt, og at koncentrationen i Københavnsområdet er så stor, men i den akutte situation, som Københavns universitet står i, må man se realiteterne i øjnene og erkende, at man ikke kan ændre alle disse forhold ved at oprette et tredje universitet vest for Store-Bælt og overlade til Københavns universitet alene at klare problemerne øst for Store-Bælt.

Når det er sagt, så vil jeg gerne slå fast, at et af formålene med at få fastlagt oprettelsen af yderligere to nye universitetscentre i Jylland er at fremme en mere ligelig fordeling af landets ressourcer, men en sådan udjævning vil være en mere langvarig proces, som løsningen af Københavns universitets problemer imidlertid ikke kan vente på.

Hvad spørgsmålet om Københavns universitets placering angår, så har regeringen som bekendt i sidste folketingsssamling i bemærkningerne til lovforslaget om universiteternes udbygning gennemført en undersøgelse af mulighederne for at gennemføre universitetets udbygning i et blandt industri- og boligområde nord for universitetsbebyggelsen på Nørre Fælled suppleret med de militære områder ved Svanemøllen, der gennem længere tid har været reserveret til universitetsformål. Det fremgår af denne rapport, at det vil blive meget bekosteligt at erhverve og rydde arealerne nord for Nørre Fælled, og Københavns universitet har i sin udtalelse om rapporten frarådet, at man baserer universitetets udbygning på disse arealer og Svanemølleområdet, idet man peger på, at arealerne ikke er store nok til at sikre universitetets udvikling på lang sigt, og at en række andre forhold gør det vanskeligt at gennemføre udbygningen på hensigtsmæssig og tilfredsstillende måde.

Uagtet at en række af disse forhold muligvis ville kunne elimineres eller begrænses, har regeringen dog under disse omstændigheder ikke fundet det tilrådeligt at gennemføre universitetets samlede udbygning på de nævnte arealer. På den anden side må

det dog findes ønskeligt, at man inden for et mindre område begrænset af Jagtvejen, Tagensvej, Haraldsgade og Vermundsgade, hvor man allerede råder over 44.000 m² grundareal, og hvor der i Rådmandsgade, Sigurdsgade og Haraldsgade allerede er indrettet universitetsinstitutter, erhverver yderligere arealer, som kan anvendes som reserveareal for de læge- og naturvidenskabelige institutter samt farmaceutisk højskole og tandlægehøjskolen på Nørre Fælled og ved rigshospitalet. Derudover vil det også på disse arealer være muligt at placere en række andre uddannelser, som hviler på biologisk grundlag, og som kan indgå som led i et biologisk center, hvor forudsætninger for en større koordinering af uddannelserne, som bl. a. planlægningsrådet har anbefalet, vil være til stede.

Herefter må der så tages stilling til, hvor man skal erhverve det store areal, som kan sikre universitetets udbygning på lang sigt. Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet pegede allerede for godt to år siden på store, ubebyggede arealer ved Høje-Tåstrup, der lå velplaceret i forhold til den planlagte udbygning af, Københavns vestegn og Københavnsområdets planlagte og påbegyndte motorvejsnet og S-banesystem. De siden foretagne dispositioner udelukker ikke en placering ved Høje-Tåstrup, i særdeleshed når Torslunde-Ishøj kommune indgår i overvejelserne, men flere alternative muligheder må i givet fald overvejes.

Imidlertid har Københavns universitet i sin betænkning fra november 1968 foreslået, at udbygningen gennemføres på en inddæmning af Kalveboderne og på Vestamager. Der har imidlertid ikke i tiden mellem fremkomsten af universitetets forslag og fremsættelsen af nærværende lovforslag været mulighed for grundigere undersøgelser af, om universitetets forslag kan gennemføres, herunder hvornår det vil kunne føres ud i livet, hvordan det kan passes ind i den øvrige udvikling på Amager, og hvilke tekniske og økonomiske krav det indebærer. Forslaget har i øvrigt under alle

[Undervisningsministeren.]

omstændigheder til forudsætning, at den kommende storlufthavn placeres på Saltholm.

Regeringen finder imidlertid, at forslaget rummer sådanne perspektiver, at mulighederne bør undersøges, før man træffer valget mellem Høje-Tåstrup og Kalveboderne-Vestamager. Man vil stræbe mod en afklaring endnu i denne folketingssamling.

Medens alt taler for, at et kommende nordjysk universitetscenter placeres ved Ålborg, er der i den sydlige del af Jylland peget på flere placingsmuligheder, idet valget dog efter regeringens opfattelse må stå mellem Esbjerg og Haderslev, idet et universitetscenter i trekantområdet Kolding-Vejle-Fredericia ud fra et helhedssynspunkt ikke kan anses for den mest rimelige placering af yderligere et universitetscenter i Jylland.

Man vil muligvis heroverfor anføre, at et universitetscenter i trekantområdet vil kunne støtte sig på universitetscentret i Odense på samme måde, som centret ved Roskilde skal støtte sig på København. Jeg vil imidlertid advare imod at drage en sådan parallel. Ressourcerne i Odenseområdet må koncentrereres om opbygningen af Odense universitet, og der vil i lange tider ikke være et overskud, som et center i trekantområdet vil kunne trække på.

Uanset udfaldet af folketingets forhandlinger vil jeg dog gerne understrege, at hverken det sydjyske center eller centret ved Ålborg kan oprettes foreløbig. Med udbygningen af universiteterne i København, Odense og Århus og oprettelsen af et universitetscenter ved Roskilde vil vi anspænde vor kapacitet til det yderste. Det gælder både økonomisk og hvad angår det videnskabelige, tekniske og administrative personale, der skal sættes ind på at løse disse opgaver i 70'erne.

I denne forbindelse må man ikke overse, at den fysiske udbygning ikke er det eneste krav, som de højere og andre videregående uddannelser stiller til os i de kommende år. De højere uddannelsers undervisningsmæssige struktur er til revision. I efteråret 1968 trådte en ny humanistisk studieordning i kraft, som bygger på en trindelt struktur,

der tillader friere fagkombinationer og afgang på forskellige niveauer, og ved de højere uddannelsesinstitutioner og i planlægningsrådet arbejder man med planer, som har til formål at gøre også andre studier mere fleksible.

Undervisningsministeriet venter endvidere inden for de næste par måneder at have modtaget de højere uddannelsesinstitutioners forslag til nye styrelsesanordninger. Disse forslag vil derefter blive behandlet i ministeriet, og jeg anser de dermed forbundne problemer for så væsentlige, at det vil være rimeligt, at de i fremtiden reguleres af lovgivningsmagten.

De højere uddannelser og andre videregående uddannelser indebærer imidlertid yderligere udgiftskrævende foranstaltninger. Kollegiebyggeriet skal intensiveres — det kræver også både penge og personale — og en udvidelse af ungdommens uddannelsesfond svarende til von Eyben-udvalgets forslag vil kræve årlige udgifter, som er dobbelt så store som de højere uddannelsers samlede driftsudgifter i indværende finansår.

Regeringen er — som enhver anden regering — nødt til at sætte samtlige, nok så velmotiverede krav om forbedringer i relation til hinanden og sammenholde dem med de økonomiske og personalemæssige muligheder for at opfylde dem. Jeg er ingen Aladdin, som blot ved at gnide på den forunderlige lampe kan opfylde alle de ønsker, som også jeg gerne ser opfyldt, på én gang.

Med disse ord tillader jeg mig at anbefale lovforslaget til velvillig behandling i dette høje ting.

Endelig tillader jeg mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om ændring af lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed.*

Ved offentliggørelsen af betænkningen fra undervisningsministeriets udvalg vedrørende den fremtidige støtteordning for unge under uddannelse (von Eyben-udvalget) gav jeg udtryk for, at det ikke ville være muligt allerede med virkning for finansåret 1969-70 at gennemføre en støtteordning byggende på principperne i udvalgets forslag. Ved nærværende lovforslag stilles der derfor alene forslag om en række ændringer i loven om Ungdommens uddannelsesfond,